

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 78.08(510:15)

Цитування:

Антошко М. О. Представлення традиційних музичних жанрів Китаю у світовому просторі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2020. № 4. С. 104-107.

Antoshko M. (2020). Introducing China's traditional music genres to the world. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 4, 104-107 [in Ukrainian].

Антошко Марина Олегівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри загального та
спеціалізованого фортепіано
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4105-7519>
antoshko.m@rambler.ru

**ПРЕДСТАВЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ МУЗИЧНИХ ЖАНРІВ КИТАЮ
У СВІТОВОМУ ПРОСТОРІ**

Мета роботи полягає у вивченні питання представлення традиційних музичних жанрів Китаю у світовому просторі. **Методологія дослідження** полягає у використанні історичного та біографічного методів у вивченні даної тематики. **Наукова новизна** статті полягає у дослідженні доцільності представлення традиційних музичних жанрів Китаю у світовому просторі. Адже, це питання відображає як традиції та звичаї країни, так й підіймає імена дослідників китайської культури. Представлення китайського мистецтва відбувається завдяки провадженню оперних фестивалів, які здійснюють вплив на культуру всієї країни. Поява нових театральних дійств та вистав також впливали на світогляд Китаю. **Висновки.** Представлення традиційних музичних жанрів Китаю у світовому просторі відбувається завдяки розвитку культури та освіти в країні. Система мислення культури Китаю побудована на древній філософії країни. Музичне мистецтво знаходиться у постійному пошуку: характеру звуку, тембрової палітри, форми, поєднуючи в собі національні мотиви. Завдяки поєднанню національних рис, філософії країни, релігійних тенденцій, елементів вокального та інструментального фольклору, театру та сфери композиції та фортепіанної культури, музична фортепіанна культура Китаю стала відомою в світі. Саме Сюетанська школа та виховна система «Юеге» стали фундаментом для розвитку китайської музичної культури. Говорячи про природу китайської музики, слід наголосити, що вона має свою інтонаційно-мелодичну природу, яка є відмінною від європейських музичних зразків. З виконанням європейських творів китайський народ знайомився завдяки гастролям. На початку 70-х років починається реформування консерваторій у музичні інститути. Так, під ці зміни підпали такі музичні заклади, як: консерваторії у містах Ухань (Хубей), Шеньянь (Ляонін), Сіані (Шеньсі) та Ченду (Сичуань). В цей період (70-ті роки) починається розквіт китайської музичної освіти, з'являються оркестри, самодіяльні колективи, цікавість викликає науково-дослідницька діяльність, починають видаватись журнали музичного напрямлення. Починають свою творчу діяльність такі педагоги, як Чжоу Сяоянь, Лан Юйсю, Юй Ісюань, Шень Сян, Сі Ігуй, Вень Кечжень, Лі Чжишуй, Вей Чісянь, Мань Цзианьцзи, Сун Сінь, Ху Янь, Гао Чжилань, Ду Шинцзя та інші. Активізація музичної освіти приходить на ХХ століття, що спонукає до розвитку та переосмислення нових вимірів у освітніх процесах. Процеси становлення та розвитку китайської системи музичної освіти відображені в працях Ван Юйхэ, Лю Пейя, Яна Бохуа, стилістичні особливості музичного мистецтва цікавили Ф. Арзаманова, В. Вакулішина, Лінь Хайя, Лю Да-цзюня, Ма Гешуня, Сунь Цуньїня, У Ген-Іра, Чан Ліїня, Ян Сяо Сюя тощо. Китайська освіта цікавила таких науковців, як Дін Юнь, Ян Бохуа. Слід сказати, що питанням освіти приділялось багато уваги, про що свідчать праці вчених. Звернувшись до історичних фактів, стає відомо, що музична освіта починає розвиток в період епохи Тан (VII–X століття). Це зумовило появу виконавських шкіл та відкриття навчальних закладів, що давало змогу розширити представлення традиційних жанрів світу.

Ключові слова: традиційні музичні жанри, музичне мистецтво, культурні традиції, філософія країни.

Antoshko Maryna, Candidate of Arts, Associate Professor of the Department of General and Specialized Piano of the National Music Academy of Ukraine named after P. Tchaikovsky

Introducing China's traditional music genres to the world

The purpose of the article is to study the presentation of traditional Chinese music genres in the world. **The methodology** of the study is to use historical and biographical methods in the study of this topic. **The scientific novelty** of the article is to explore the expediency of presenting traditional Chinese music genres in the world. After all, this question reflects both the traditions and customs of the country and raises the names of scholars of Chinese culture. The presentation of Chinese art is due to the holding of opera festivals that influence the culture of the whole country. The emergence of new theatrical acts and performances also influenced China's outlook. **Conclusions.** The introduction of

traditional Chinese music genres in the world is due to the development of culture and education in the country. The system of thinking of Chinese culture is based on the ancient philosophy of the country. Musical art is in constant search: the nature of sound, timbre palette, forms, combining national motives. Through the combination of national traits, country philosophy, religious tendencies, elements of vocal and instrumental folklore, theater and composition, and piano culture, China's musical piano culture has become well-known in the world. It was the Suetan School and Yuege's educational system that formed the basis for the development of Chinese musical culture. Speaking about the nature of Chinese music, it should be emphasized that it has its intonation-melodic nature, which is different from European music samples. Chinese people became acquainted with the performance of European works through touring. In the early '70s began to reform the conservatories into musical institutes. For example, music institutions such as the conservatories in Wuhan (Hubei), Shenyang (Liaoning), Xi'an (Shaanxi), and Chengdu (Sichuan) have undergone these changes. During this period (the '70s), the flowering of Chinese music education began, orchestras, amateur bands appeared, research aroused curiosity, and music magazines began to be published. Teachers such as Zhou Xiaoyan, Lan Yushu, Yu Yixuan, Shen Xiang, Xi Ggui, Wen Quecheng, Li Zhishui, Wei Chixian, Man Jiangxi, Sung Xin, Hu Yan, Gao Zhilan, Do Shinji, and others start their creative activity. The revitalization of music education is in the twentieth century, which causes the development and rethinking of new turns in educational processes. The processes of formation and development of the Chinese music education system are reflected in the works of Wang Yuhe, Liu Pei, Yang Bohua, stylistic features of musical art were interested in F. Arzamanov, V. Vakulishin, Lin Hai, Liu Da-jung, Ma Gesun, Sun Tsunin, In Gen- Ira, Chang Ling, Yang Xiao Xu and more. Chinese education has interested such scholars as: Ding Yun, Yang Bohua. It should be said that much attention was paid to education, as evidenced by the work of scientists. Turning to the historical facts, it becomes known that music education began to develop during the Tang era (VII-X centuries). This led to the emergence of performing schools and the establishment of educational institutions, which allowed to expand the representation of traditional genres of the world.

Key words: traditional music genres, musical art, cultural traditions, country philosophy.

Актуальність теми дослідження. Питання представлення традиційних музичних жанрів Китаю у світовому просторі є цікавим та актуальним, адже інспірує повернення історичних фактів музичної культури країни. Музичні традиції відігравали значну роль у мистецтві країн Сходу, зокрема Китаї. Говорячи про китайську культуру, слід зазначити, що розуміння мистецтва музики проходить крізь всю китайську філософію та історію. Представлення музичних жанрів Китаю світові є важливим моментом в обміні досвідом з європейськими державами, що надає розвиток країні.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання історичних витоків Китаю завжди цікавило науковців, серед яких слід виокремити Ю. В. Тавровського, Г. О. Шнеерсона, В.С. Виноградова. Серед китайських вчених, які займалися питаннями культури Китаю, вирізняються праці Лю Ляня, Сюй Чжея, Лян Сяомея та інші. Традиційні жанрові питання підіймають в своїх дослідженнях: Хоу Цзянь, У Ген-Ір, Вей Дзюнь. Отже, ми бачимо, що питання представлення традиційних музичних жанрів Китаю у світовому просторі є недостатньо висвітленим і потребує подальшого вивчення.

Метою роботи є вивчення проблеми представлення традиційних музичних жанрів Китаю у світовому просторі, вплив на розвиток культури та освітніх процесів даної країни.

Виклад основного матеріалу. ХХ століття починається з того, що до програми музичної освіти Китаю почали вводиться твори західноєвропейських композиторів, а до

шкільної програми було введено спів. Цей предмет отримав назву «Сюетан Юеге» чи «шкільна пісня». Продовжуючи давні китайські традиції, саме вокальний жанр становив чільне місце в культурі країни та відповідав свідомості народу. Важливе питання освіти, яке домінувало, призвело до постановки питання педагогічного арсеналу. Отже, це спіткало до відкриття курсів співочої підготовки у 1914 році в провінції Сичуань, які працювали при педагогічному університеті. Так, в Шанхаї було відкриття музичного відділення, яке згодом стало плацдармом педагогічної академії мистецтв. А в 1919 році в Шанхаї почав свою роботу музично-педагогічний інститут. Головним предметам, яким приділяли увагу, були теоретичні дисципліни: гармонія, теорія музики, композиція. Важливе місце приділялось грі на інструменті (переважно це було фортепіано та скрипка). Задля збереження національних традицій важливе місце належало заняттям на китайських інструментах, зокрема грі на піпе та ерху. Значний розвиток почався в 30-х роках ХХ століття. Методи та засоби виховання потребували постійного вдосконалення, що позитивно відображалось на розвитку музичного мистецтва. Значно розширювався й репертуарний ряд, адже був відчутний вплив західноєвропейської культури. Важливим було те, що почали з'являтися методичні програми виховання, де було чітко сформовано мету та цілі навчання. Цікавим нововведенням було використання класного та позакласного музичного виховання, починають з'являтися різні гуртки. Педагоги ставили за мету підіймати інтерес до

навчання та поглиблювати музичні смаки учнів. Задля цього викладачі створювали творчу атмосферу й сприяли всілякому заохоченню учнів. Одним з методів, який користувався популярністю серед викладачів було слухання музики, хорові заняття, інструментальна гра на інструментах тощо. Отже, завдяки розвитку музичної освіти в Китаї збільшилась кількість музичних колективів, зокрема виник інтерес до хорової школи, зросла цікавість до культурного життя країни [2].

Важливу роль в системі мислення країн Сходу зіграло фортепіанне мистецтво, яке було побудовано на канолах древньої філософії. Завдяки поєднанню національних рис філософії країни, релігійних тенденцій, елементів вокального та інструментального фольклору, театру, сфери композиції та фортепіанної культури, музична фортепіанна культура Китаю стала відомою в світі. Методика фортепіанної гри побудована на суворих класичних методах та національній свідомості, які викарбовувались віками. Саме Сюетанська школа та виховна система «Юеге» стали фундаментом для розвитку китайської музичної культури. Значний вплив на розвиток музичної освіти та фортепіанне мистецтво здійснили: Шен Шінгун – один з перших педагогів фортепіано, Цзень Чжимін, який був засновником музичної школи в Шанхаї, Лі Шутон – викладала спів та фортепіано у жіночій школі Шанхаю та Нанкінському вищому педагогічному училищі. Велику роль у становленні фортепіанного мистецтва здійснив Дін Шанде, який поєднав західні та східні мотиви на прикладі своїх творів. Музичне мистецтво Китаю синтезувало в собі спів, музичний супровід та танець. Поняття музики у поєднанні з культурою звуку, словом та жестом проходить крізь всю китайську філософію. Зокрема, народно-пісенна творчість у Китаї зберегла свою унікальність, відображаючи картини різних аспектів життя народу. Китайська народна пісня наділена задушевністю почуттів. Відомо, що широкого використання набув пентатонічний лад, завдяки якому стає ширшим діапазон інтонацій. Допускаються різні рухи мелодій, а саме: рухи по інтервалах секунди, терції й інших інтервальних зворотах. Це пояснює широке й яскраве коло музичних образів, які були притаманні китайському мистецтву. Формуючи духовну атмосферу, художньо-естетичні смаки, стиль та жанри в фортепіанному мистецтві, культура Китаю тільки збагатилась різноманіттям культурної палітри. Натомість професійне фортепіанне мистецтво Китаю почало формуватися тільки протягом останнього століття на основі

європейських традицій і поруч із самобутньою національною музичною культурою» [2, 27].

До музичного навчального процесу Китаю увійшло сольне виконання. Як зазначає Дін Юнь, фортепіанна культура Китаю поєднує два аспекти: національний колорит та елементи західноєвропейської культури. Композиції китайських авторів насичені картинами природи, дитячими образами, сценами побутового характеру тощо [2].

Отже, питання розвитку музичної культури у Китаї знайшли своє відображення у роботах Лі Цзіхуа, Ма Вей, Су Сяохуана, Ху Ціна. Проблеми естетичної сторони музичної культури підіймали у своїх дослідженнях Ван Лей та Ї Чжан, Лю Цяньцян. Про формування естетичних смаків та виховного впливу музичної культури на країни Європи зазначає Ма Вей [6].

Вистави «цзинцзюй» театру «Куо Куанг» користувались популярністю. Особливо відрізнялась успіхом комічна притча «Король мавп та Мишеня гоблін» та «Відкинута наречена», які пройшла у 2009 році на Чеховському фестивалі. Співала головні партії Вей Хай-Мінг, яка була ученицею сина Мей Ланьфана. Традиції «цзинцзюй» у виконанні Вей Хай-Мінг зберегли та донесли слухачу всю неповторність китайської культури [5, 77].

Так, у Шанхаї (2003) відбулась вистава народної опери «Кун-гу» чи Кунчуйської опери «Втрачена опера» режисера М. Дручека. З використанням народного колориту, інструментарію, характерного для китайської народної опери – флейта, ударні та «піпа», вистава яскраво відобразила народний китайський колорит, тим самим популяризує традиційні музичні жанри. В тому ж році відбулась постановка опери «Прекрасний час» в Латвії, ознайомлюючи світ з китайським музичним мистецтвом. Також цікавим був мюзикл «Нансен», фундаментом якого стала книга Д. Гогина. Головного героя представив Тайлер Томсон, який вивчив арії древньою китайською мовою [5, 80].

Популяризація китайської опери відбувається на проєкті «Слава Чехії епохи Барокко» (2003), де була представлена китайська опера в цьому стилі. Саме вистава «Марне запитування в небес» яскраво відобразила всі тонкощі китайської музики, зокрема оперного жанру. За основу інсценування вистави були взяті листи чеського єзуїта К. Славічека, який побував в Китаї триста років потому та надавав інформацію стосовно місії цього цікавого візиту. Листи складені у формі поеми, де автор викладає свої астрономічні винаходи та спостереження. Цікавими є й його теологічні

заключення. Авторами сценарію стали Алеш Ролечек, Ондржей Граб та Яна Свободова. Головною ідеєю твору було представити вплив єзуїтського ордену на розвиток європейської культури та виховання. Також єзуїти мали цікавість у презентації своїх особистостей, які внесли позитивні зміни в культуру Китаю, зокрема в оперні форми: оперу та балет. Режисером спектаклю був Ян Пітінські. Чехи, в свою чергу, вивчили в Китаї ідеї Конфуція. Цікаво, що вистава поєднала спів на чеській, латинській та китайській мовах. Також твір презентував важливі елементи китайського мистецтва – танець, акробатику та бойове мистецтво. Тонкошам виконання чехів навчала китайська співачка Фенг-Юн-Сонг, а саме: рухів пальців та рук, міміку тіла та очей, прийомів співу та драматичної китайської гри тощо [5, 80-81].

Представлення китайського мистецтва відбувається завдяки проведеному оперних фестивалів, таких як: «Шанхайська весна», «Фестиваль музики та квітів» (Гуанчжоу), «Пекінський фестиваль хорової музики», «Неділя музики Північно-східного Китаю», «Неділя музики Південного Китаю», «Музичний фестиваль міста весни» (Куньмін), «Харбінське літо», «Осінь міста витоків» (Цзінань). Поряд з фестивалями культуру китайського народу представляло самодіяльне мистецтво: «Травневі квіти» (Пекін), «Жовтневий спів» (Шанхаї), «Концерти учбових закладів» (Фуцзянь). Так, в Китаї працювало багато симфонічних оркестрів, оркестрів народних інструментів. Національний філармонічний оркестр заснував Лі Хуань Чжі (1919-2000), керівником на даний час є Гу Сяян. Цей оркестр гастролює (Франція, Німеччина, Швеція, Австрія, Греція, Америка та інші), представляючи світу китайську культуру. Драматичних акторів виховувала Шанхайська театральна Академія на чолі з професорами Чжао Піном та Лю Ніном. Саме тут продовжують традиції «цзинцзюй». Ще одним видом театального мистецтва був балетний жанр. Серед творів цього жанру відомим є: «Квіти на шовковому шляху», «Чан Є летить на луну», «Лян Шаньбо й Чжу Інтай», «Сніжинка», «Принцеса Елань». Під вплив культури західної Європи, з'являються балети на літературні сюжети Лу Сіня, Ба Цзіня, Цао Юя, Го Можо («Молитва про щастя», «Сім'я», «Дівчина з сирниками»). Відбуваються гастролі китайських театрів та обмін досвідом з іншими країнами. Завдяки появі театрів, практично в усіх провінціях Китаю, відбувається розповсюдження китайських зразків не лише в країні, а й за її межами [5, 83].

Отже, розвиток культури, освіти та музики, який відбувався в країні лише сприяв презентації традиційних музичних жанрів Китаю світові. Це питання досить цікаве та потребує подальшого вивчення.

Література

1. Алкон Е. Музыкальное мышление Востока и Запада. Владивосток: Изд. Дальневост. Университета. 1999. 128 с.
2. Дінг Юнь. Формування музичної культури молодших школярів у процесі фортепіанного навчання в мистецьких позашкільних закладах освіти. Дис.канд...пед.наук. К., 2016.230с.
3. Не На. Становление и развитие фортепианного искусства в Китае (до 70-х годов XX века). Минск: Четыре четверти, 2011. 168.
4. Плєскачевская И. Поднебесная страна: Очерки о современном и традиционном Китае. Минск: «Советская Белоруссия». 2002.248с.
5. Хоу Цзянь. Художній світ китайської народної опери: [монографія / російською мовою; наукова редакція доктора культурології В. Г. Антонюк]. Луцьк: ПВД «Твердиня». 2010.100с.
6. Шнеерсон Г. Музыкальная культура Китая. М.: Музгиз. 1952.251с.

References

1. Alkon E. (1999). Musical thinking of the East and West. Vladivostok: Izd. Far East University [in Russian].
2. Ding Yun. (2016). Formation of musical culture of junior pupils in the process of piano training in art extracurricular educational establishments. (Ph.D. Thesis). Kyiv: National Untitled M.P. Drahomanov [in Ukrainian].
3. Ne Na. (2011). Formation and development of piano art in China (up to the 70s of the XX century). Minsk: Four Quarters [in Belarus].
4. Pleskachevskaya I. (2002). China: Essays on Modern and Traditional China. Minsk: "Soviet Belarus". (248p) [in Belarus].
5. Hou Jian. (2010). The artistic world of Chinese folk opera: [monograph / in Russian; scientific edition of Doctor of Cultural Studies VG Antonyuk]. Lutsk: Firm "Tverdnyia".(100 p.) [in Ukrainian].
6. Shneerson G. (1952). Musical Culture of China. Moscow: Muzgiz (250 p.) [in Russian].

*Стаття надійшла до редакції 17.08.2020
Отримано після доопрацювання 22.09.2020
Прийнято до друку 25.09.2020*